

Dysleksja – fakty i mity

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

DYSLEKSJA – CO DZIŚ O NIEJ WIEMY NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ NAUKOWYCH?

DYSLEKSJA to specyficzne zaburzenie o podłożu językowym. Objawia się przede wszystkim trudnościami w czytaniu, ale mogą im towarzyszyć również problemy opanowaniem poprawnego pisania (Krasowicz-Kupis, 2019; EDA, 2021). Najlepiej udokumentowany naukowo deficyt odpowiedzialny za dysleksję to deficyt fonologiczny, czyli trudności w zapamiętywaniu i posługiwaniu się dźwiękami mowy (fonemami) oraz słabe różnicowanie reprezentacji fonologicznych (Snowling i Stackhouse, 2006).

Na temat dysleksji (czyli specyficznego zaburzenia uczenia się w obszarze czytania i pisanía) od lat usłyszeć można różne **MITY**. Swego czasu zaobserwowano zjawisko nadmiernej ilości diagnoz o dysleksji w niektórych rejonach Polski, co wywołało wiele kontrowersji oraz podważanie faktu istnienia zjawiska dysleksji.

W niniejszej prezentacji omówione zostaną najczęstsze błędne przekonania na temat dysleksji zweryfikowane na podstawie aktualnych badań empirycznych i opinii specjalistów w tym zakresie.

DYSLEKSJA – TO KŁOPOTY JEDYNNIE Z NAUKĄ CZYTANIA I PISANIA

Dysleksja szczególnie wpływa na czytanie i pisanie, ale deficyty poznawcze obserwowane u osób z dysleksją mogą także w toku rozwoju wpływać modyfikująco na różnorodne przejawy zachowania. Objawy wykraczające poza czytanie i pisanie dotyczą:

- pamięci
- przetwarzania informacji językowych
- przetwarzania informacji sekwencyjnych
- komunikowania się
- werbalizacji relacji czasowych i przestrzennych
- automatyzacji czynności, w tym czynności ruchowych, np. jazda na rowerze.

(Bogdanowicz, 2006; Wejner-Jaworska, 2019)

DYSLEKSJA TO TRUDNOŚCI TYLKO NA WCZESNYM ETAPIE NAUKI CZYTANIA I PISANIA

1. Pierwsze symptomy dysleksji można zauważyć już w okresie przedszkolnym, znacznie wcześniej niż dziecko rozpocznie formalną naukę czytania i pisania (Bogdanowicz i in., 2014; Krasowicz-Kupis, 2019). Mówimy wówczas o ryzyku dysleksji.

2. Trudności osób z dysleksją utrzymują się przez całe życie. W toku rozwoju i terapii osoby z dysleksją uczą się je kompensować i maskować, ale dysleksji nie da się „wyleczyć”. Najwięcej badań na temat dysleksji dotyczy dzieci w wieku szkolnym. Tymczasem objawy dysleksji zmieniają się w czasie, więc u dorosłych może być trudniej je zauważyć.

DYSLEKSJA – WSZYSCY MAJĄ TE SAME TRUDNOŚCI

Na obraz dysleksji wpływają:

- różnice indywidualne między ludźmi i zakres ich umiejętności poznawczych;
- podtypy dysleksji
- współwystępowanie innych zaburzeń neurorozwojowych czy chorób
- zmienność samego zaburzenia w czasie (na początku edukacji szkolnej trudności sprawia dzieciom głównie dekodowanie i automatyzacja czynności czytania, z czasem problemy dotyczą raczej rozumienia czytanego tekstu, wyciąganie wniosków z czytanych treści, autokorekta tekstów, planowanie ich struktury i wyrażanie myśli na piśmie).

(Bogdanowicz, 2006; Bogdanowicz i in. 2014; Krasowicz-Kupis, 2019)

DYSLEKSJA TO WYMÓWKA DLA LENIWYCH

Trudno się zgodzić, że dzieci z dysleksją są leniwe. Przeciwnie – nauka zajmuje im znacznie więcej czasu niż rówieśnikom. Często w wyniku diagnozy uczęszczają także na dodatkowe zajęcia i terapię. Są to osoby bardzo pracowite i zmotywowane, które pokonują znacznie więcej trudności niż inni, aby się uczyć.

DYSLEKSJĘ MOŻNA POKONAĆ TRENINGIEM I INTENSYWNA NAUKA

Dysleksja jest zaburzeniem o podłożu neurobiologicznym, wynika z atypowej pracy ośrodkowego układu nerwowego i często jest dziedziczona (Raskind i in., 2013). Objawy dysleksji mogą być w różny sposób kompensowane, ale nie wyeliminowane. Nawet jeśli dziecko opanuje zasady ortograficzne i wyćwiczy czytanie, objawy mogą się ujawnić w sytuacjach stresu, zmęczenia itp.

SPECYFICZNE TRUDNOŚCI W UCZENIU SIĘ TO EFEKT NIEDOSTATECZNEJ INTELIGENCJI

Diagnozę dysleksji stawia się po wykluczeniu wszystkich możliwych czynników, które mogłyby być wtórnymi przyczynami trudności w uczeniu się (Krasowicz-Kupis, 2019). Osoby z diagnozą dysleksji to osoby o prawidłowym rozwoju intelektualnym.

Słynne osoby z dysleksją: Albert Einstein, Stefan Żeromski
Henryk Sienkiewicz, Günter Grass, Jacek Żakowski, Maciej Kuroń
(na podstawie: Bogdanowicz, 2008).

DYSLEKSJA PRZEKREŚLA PERSPEKTYWY DZIECKA NA PRZYSZŁOŚĆ

W 2021 r. z 12,6% osób, które zdecydowało się przystąpić do matury z języka polskiego na poziomie rozszerzonym, ¼ zdających to były osoby z dysleksją (OKE, 2021). Badania prowadzone wśród studentów amerykańskich uczelni (Shaywitz, 2009) pokazały, że co piąty student w Stanach Zjednoczonych ma dysleksję. Osoby z dysleksją doświadczają większych trudności edukacyjnych niż osoby bez tego zaburzenia, jednak przeważająca część z nich kończy szkołę średnią i studia. Wiele osób ma szereg uzdolnień indywidualnych w innych obszarach (Bogdanowicz, 2006).

DYSLEKSJĘ MOŻNA ZDIAGNOZOWAĆ DOPIERO PO III KLASIE SP

RYZYKO DYSLEKSJI to podwyższone prawdopodobieństwo wystąpienia dysleksji (w przyszłości) u określonej grupy dzieci. Ryzyko jest możliwe do wykrycia nawet zanim dziecko rozpocznie formalną naukę czytania i pisania dzięki zaobserwowaniu wczesnych symptomów, które pojawiają się zanim dziecko pójdzie do szkoły. W Polsce poradnie psychologiczno-pedagogiczne dysponują wystandardyzowanymi i znormalizowanymi testami do diagnozy ryzyka dysleksji, nauczyciele zaś mogą korzystać ze skal obserwacyjnych (np. Skali Ryzyka Dysleksji, Skali Prognoz Edukacyjnych SPE IBE).

Ryzyko dysleksji można zdiagnozować od przedszkola do III klasy SP.

Bibliografia

Bogdanowicz, M. (2006). Specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu. W: G. Krasowicz-Kupis (red.), *Dysleksja rozwojowa. Perspektywa psychologiczna*. Gdańsk: Harmonia.

Bogdanowicz, M. (2008). *Portrety nie tylko sławnych osób z dysleksją*. Gdańsk: Harmonia.

Bogdanowicz, K. M., Krasowicz-Kupis, G., Kwiatkowska, D., Wiejak, K., Weremiuk, A. (2014). *Czy moje dziecko jest zagrożone dysleksją?* Warszawa: IBE.

EDA (2021). *What is dyslexia?* Pobrane z <https://eda-info.eu/what-is-dyslexia/> w dn. 10.04.2022 r.

Krasowicz-Kupis, G. (2019). *Nowa psychologia dysleksji*. Warszawa: PWN.

Raskind, W. H., Peter, B., Richards, T., Eckert, M. M., Berninger, V. W. (2013). The genetics of reading disabilities: from phenotypes to candidate genes. *Front Psychology*, 20133, 1–20.

Shaywitz, S. (2009). *Overcoming dyslexia: A new and complete science-based program for reading problems at any level*. New York, NY: Alfred Knopf.

Snowling, M., Stackhouse, J. (red.). (2006). *Dyslexia, Speech and Language*. London and Philadelphia: WHURR Publishers.